

A TERMÉSZET.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

»A TERMÉSZET« előfizetési ára
a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
egy évre 6 korona.
A »Halászat« külön, egy évre 3 korona

TAVASZVÁRÁS.

o
ova nem hat semmi eme nagy szent csendből,
Elhagytam a várost, érted néma tájék
S a messziből hallom, mely itt felém csendül,
A madarak dalát, tengeren keresztül, —
Ősszel jártam erre
S mintha félben maradt emlékim közt járnék.

Leolvadt a hónap fehér takarója
A megmeredt földről, napfény megsütötte
És kitakaródzott alóla a róna,
Föllehelte álmát a ködgomolyokba
S mintha volna fátyol,
Halavány, zöldes árnyék borul a mezőkre.

És amoda délről fűébresztő hővel
Gyenge fuvalom száll, sejtelmesen enyhén,
A kikelet bezárt kapuja most tört fel
S jön a vidék, a hol örök virány zöldel,
Észrevétlen, lassan,
Át a puszta kopár, mezitelen testén.

A tavaszvárásnak édes sóvárgása
Reszkető gyönyörrel betölti a keblem —
S az ébredő földön térdeimen állva,
Hallgatódzom letről zsongó mozdulásra,
Mely a föld méhéből
Ide hozzám száll fel, titkos ütemekben.

Majd meg mintha vonzna egy látomás messze,
Meleg szigeteknek országába látok,
Íme, mostan indul a gólya, a fecske,
Szárnyának hajóján hozzánk ereszkedve, —
S ideje kitelvén,
Köröttem a varjú mind lassabban károg.

Tanyaházak kertje, óh téiseges puszta!
Felébredek én is, valahányszor látlak;
Dalok zsonganak körül, megifjodom újra,
Lelkemen új tavasz mintha átvonulna
És szavára várnék
Szerelmemnek, a rég elszállott madárnak ...

Szivemből leárad föld mélyébe létem
S megy a folyamokban, lenn a lángkerekben,
Fejemet főnhordom az egek kékjében
S oda messze látok túl a csillagfényen,
Be a végtelenbe,
Oly magasra száll itt, emelkedik lelkem!

Én szerelmes hazám, dajkáló otthonom,
Eljövék te hozzád a tavaszt köszöntni,
Melynek ébredését itt követem nyomon;
Éltem óceánján világító torony,
Te mindenkor véve
Egy olyan világnak, mely csak alig földi.

Mert az eget látom mindenütt feletted, —
És síkodon égnek áll a kutak gémje,
Ostorfátlan áll még a gém, rája vedret
Nem akasztanak addig, míg a cserény mellett
Meg nem száll a pásztor,
Rávigyázni kiállt gulya, ménesére.

Azután majd zöldül, lombosodik minden,
Fehér falú tanyák, a vizek ragyognak,
Kalászos szántóföld, nyárfa-erdő díszben —
S a pacsirta felszáll, téged óh nagy Isten
Dicsérni utánam,
Örökös tavasza minden tavaszoknak.

Kisteleki Ede.

Az állatok színezete.

Ha lelki szemeink előtt nagyobb állatosztályt vonultatunk el, az alakok és az alapszínek változatosága mellett különösen a rajzok sokfélesége tűnik fel előttünk. Legtanulságosabbak e tekintetben az emlősök; csak néhány, a fehér, szürke és fekete, vagy a sárga és barna szín közt fekvő árnyalat fordul elő náluk, míg a tiszta színek, mint a citromsárga, cinóbervörös, égszínkék, smaragdzöld, ugyisintén a tarkaság csaknem teljesen hiányzanak. Egészen egyszínű fajok mellett ugyiszólván minden alfajban többé-kevésbé rajzos alakok tűnnek fel és e rajzoknál csíkozást és foltozást különböztettünk meg. A legtöbb rendnél, minő a ragadozók, patások és erszényesek rendje, e csíkok és foltok bizonyos szabályos elrendezést és ismétlődést mutatnak, így a tigris, leopárd, zebra és zsiráfnál, míg ellenben a majmok és félmajmok rendjénél e szabályosság hiányzik. Ezeknél legtöbbször a középső csíkhöz szabályosan fekvő, vagy egyes szerveket határoló foltokat és gyűrűket találunk úgy, hogy náluk a szervek anatómiai elrendezését néha a szőrözet tükrözi vissza.

Ugy az alsó, mint a felsőrendű állatoknál egyrészt az alapszín és a rajzok, másrészt az állatok életviszonyai közt számos vonatkozást találunk. Legtöbbször a színezés tökéletesebb elrejtésre szolgál, mi úgy az üldözők, mint az üldözöttekre nézve kiváló fontosságú. Könnyen megértjük, hogy miért fehér a jeges medve és a hófajd, miért sárgák az oroszlán és a sivatag hullói; ép úgy van hasznára a foltozás és márványozás a sziklás és göröngyös talajon élő állatoknak, mint a nap képétől rezgő lombárnyékban élőknek. A zsiráf foltjai csodálatosan vegyülnek egybe az ákácok suhanó árnyékával, melyek lombozata alatt él az állat; a tigris harántcsíkjait a füves, vagy nádas árnyékához hasonlították, melyben e ragadozó lap-pang. Az állati test körvonalai nagyobb távolságból elmosódnak, ha ezt sötét csíkok részekre osztják, különösen akkor, mikor az állat nyugszik, vagy csak részben lát-

Boldog idők.

Irta: Bársony István.

— „A Természet” eredeti tárczája. —

Böngészek az emlékek közt, amikre úgy gondolok, mint az ábrándos fiú az első csókra, amit szerelemből kapott.

Elmondok valamit a kellemes, de kis dolgok közül, amiket nagygyá tesz annak a boldogsága, akivel megesnek.

Változunk folyvást, évről-évre és megváltoznak érzéseink is. Hajlamunk, kedvtelésünk, fogékony-ságunk, mind nem marad állandóan a régi. Ami valaha nagy-szerűnek tetszett, azt megnőtt igényekkel könnyen kicsinyesnek látjuk. Ki ne mosolyogna meglett vadászember korában azon a naiv élragadtatáson, ami tanulókorában az első fűrjecske lelő-vésekor dagasztotta szívét?

Pedig milyen nagy, milyen tiszta és igaz volt ez az öröm! Oly nagy, hogy a kitanult, tapasztalatokban gazdag, változatos kalandokon átment vadászember talán már nem is érezheti. Nem, még akkor sem, ha igazán nagyszabású vadászszerencséhez juttatja Diana istenasszony kegye.

Ez az én édes emlékem egyébiránt mégis van olyan, hogy sok öreg vadász nem dicsekedhet hasonlóval. És bizony mon-

dom, nem egyet ismerek közülök, aki az ő legszebb szarvasát sem sajnálta volna cserében ezért.

* * *

Fiatal legény voltam s husvéti vakációra kerültem haza Kraszna-Béltekre. Hogy jóval előbb haza érkeztem, mint az ünnep okából illett: azt derék tanáraink nem kérhetik már tőlem számon. De mikor a bélteki s a dobrai vágás oly kimondhatatlanul hívogatott-csalogatott a rügyfakadás idején a vadgalamb-búgástól viszhangzó erdőbe, ahol a tavasz édesebb leheletű volt, mint bárhol a világon!

Ezek a vágások voltak az én vadászterületeim, ahol kis-királynak éreztem magamat. Ezeket a sűrűségeket alig járta kívülem más; legfeljebb ha Sipos Bertalan, a félviseltes erdész, aki jobbára az én kedvemért jött ebbe a labirintbe. Az ő eleme sokkalta inkább vala a vágás valamely tisztásán való csöndes leszállás, ahol pipázgatva-elgondolkodva várta estennet a föld-kerekiségének legszebb madarát, az erdei szalonkát.

Van abban valami felséges, ha az ember tudja, hogy messze területen egyesegyedül van s ott ura tetteinek, szabad mozgásának, amiben nem korlátozza senki, semmi s amelylyel idegen jogot nem sért, mert ilyen jog nincsen az útjában. Ha elindultam bármely tájéka felé az égnek, meg nem állíthatott senki sem. Ha a sok ezer mértőldre terjedő erdőség valamely

ható. A zebrát és rokonait csíkozásukkal igen feltűnő, messziről felismerhető, semmiféle tájon el nem tűnő állatoknak ismerjük és mégis az európai vadászok Afrikában a csíkozásnak épen ellenkező hatását észlelték; már kisebb távolban, különösen holdfénynél, az állat sokkal könnyebben tűnt el fürkésző szemük elől, mint más egyenlő nagyságú s egyszíntű állat, mert a mozgásnál a világos és sötét csíkok szürke, testetlen árnyékba olvadnak össze. Hogy e rajzoknak elrejtés a célja, abból is kitérnek, hogy a csíkok sok esetben csak a nyugvó, nagyobb védelemre szoruló állatnál illenek össze.

A csíkozás és foltozásnál fellépő szabályszerűséget Eimer tübingeni tanár tanulmányozta. Szigorúan megkülönbözteti a hossz- és harántcsíkozást, a midőn az elsőt az állatrajz primitív típusának jelzi, mely a geológiailag idősebb alakoknál és a ma élő állatoknál csak az első életkorban lép fel. Kimutatja ezt a közönségés fali gyíknál (*Lacerta muralis*), mely ifjkorában hosszcsíkos; serdülése közben a hosszcsíkok foltokra szakadnak, melyek eleinte hosszukás elrendezésüket megtartják, de később harántos összeköttetésbe lépnek. Cope Philadelphian nehány amerikai gyíkfajon figyelte meg e változást. Ugyanaz más állatokon, különösen azon emlősökön is észlelhető, melyek később az ifjkori csíkok eltűnésével egyszíntűekké válnak. A hosszcsíkok foltokra való oszlása az ozelotnál (*Felis pardalis*), a dél-európai hiuznál (*Lynx pardinus*), az indiai masekbillánál (*Viverra malaccensis*) és az Észak-Afrikában honos, Dél-Európába vándorolt genetta macskánál (*Viverra genetta*) is igen feltűnő. Különösen szépen mutatja az eloszlást a servál, a Dél-Afrikában megtelepedett hollandiak házi macskája.

A foltokra való oszlás nem minden csíkon és testrészen egyforma. A háttól távolabb fekvő párvonalos csíkok annál messzebb fekvő foltokra oszolnak, minél közelebb vannak a hasi részhez, a mely a legtöbb emlősnél és madárnál szintelen, minthogy nyugvás vagy költésnél rejtett és védelemre nem szorul. Ezekkel szemben nagy állandóságot mutat a gerincz csíkja, a mely oly állatokon is megmaradt, melyeken az ifjkori hosszcsí-

kozás eltűnt, vagy ma már, mint pl. a szamár, ifjkorukban is egyszíntűek. Ép ily állandóságot mutatnak az arc hosszcsíkjai.

A foltok később egyes állatokon, pl. a gyíkoknál, oldalt olvadnak össze, a miből végre harántcsíkok keletkeznek. A harántcsíkok képződésének kezdetét látjuk az afrikai czibet-macskán (*Viverra civetta*); az ázsiai vagy valódi czibet-macska (*Viverra zibetha*) pedig már teljesen oldalcsíkos, akár a zebra. Hasonló átalakulás mutatkozik a rajzokban a legkülönbözőbb állatokon, legvilágosabban az emlősök, madarak, hüllők és pillangókon, miért is Eimer általánosságban az átalakulás következő három fokozatát különbözteti meg: 1. hosszcsíkozás, 2. felosztás foltokra, 3. a foltok eltűnése, vagy harántcsíkokba való összeolvadása. A rajzok ezen átalakulásában főszereplők a hímállatok; kiindul az a test alsó végétől, a farktól és halad a test eleje felé. Eimernek nézetét számos adat támogatja, különösen az egyszíntű emlősökönél, melyek fiai gyakran élénk rajzokkal bírnak. Feltűnő ez a vaddisznók és a tapiroknál, kevésbé a szarvasok és antilopoknál, továbbá az oroszlán és a puma-macskánál. A disznó- és tapirféléknél a fiak hosszcsíkjai összefüggők, a szarvasféléknél gyakran már foltokra oszolnak, miért köztük harántcsíkosokat is többször találunk. Ép úgy szól az Eimer-féle felfogás mellett az, hogy sok egyszíntű, vagy hátcsíkos állatnál, pl. a ló, szamár, kaffer-macskánál kivételesen ösöröklésre valló csíkok lépnek fel, melyek pl. valószínűvé teszik, hogy a ló zebraféle ősöktől származik. Szerencsétlenségre igen keveset tudunk ama kihalt fajok szórarázairól, melyek a mostani állatok elődei voltak, de a rendelkezésünkre álló adatok tényleg ez irányban bizonyítanak. Kőorbelti műtárgyak mutatják, hogy az európai vadló csíkos állat volt; a Lourdes melletti Espelengues barlangban Nelli 1892-ben elefántcsontból faragott kis lovat talált, mely a ló, szamár és zebra ismertető jeleit egyesíti. Lábai csíkosak, mint a zebráéi, háta keresztcsíkos, mint a szamaré, lapoczkájától füléig széles szalag húzódik, melyet egyes régiségbúvárok kötőféknek néztek; a hát, az oldalak, a vállak és czom-

pontján megpihentem, kifújtam magamat: csudálatos némaság vett körül s szinte lehetetlennek tetszett, hogy emberrel találkozzam. A magány édes érzése dagaszthatta lelkemet a meg-részegülésig. Ábrándozhattam és elhitethettem magammal, hogy minden csak én értem, énnekem van: a susogó lomb, a tovacsúzó árnyék, a halk madárszólam, ami után az erdő némasága csak még mélabúsabb.

Aki csupán a társas vadászatoikat ismeri, amikor víg czimborák megállapított terv szerint kerülnek össze s aztán — ha egyet-kettőt torduktak — letelepsznek az elemózsia mellé: az bizony aligha megérti az ilyen egymagában való barangolás rejtelmes örömet. A világtól való elszakadás ez; menekülés ez az emberi zaj elől, ami minden lárma közt a legeslegprózaiabb. A vágás elhagyottsága a biztos nyugalmat kínálja. S ha valahol a favágó visszhangos kopácsolása hangzik: az már megrontja a tökéletes, felséges magányt, riasztja a szellő moszatolásán kívül más neszhez nem szokott vadat.

* * *

Aznap, hogy megint neki indultam a dobrai vágásnak, Sipos Berti, hű társam, szomorúan eresztett utamra. Ót másfelé húzta a kötelessége. A dobrai vágás minden ígéretét egyes-egyedül én foglalhattam le.

Pedig nagy ígéretéről volt szó. Az egyik kerülő jelentette, hogy hallott már előtte való este egy pár hosszúcsőrűt.

Mintha csak azt adta volna hírül, hogy angyalok szálldoznak a tavaszi este borongásában odakint s szírének dalát dalolják, égi lantot pengetve hozzá.

A Brittek nemzetségének egyik legremekebb példánya volt egyetlen társam. A Brittek nemzetsége egy híres vizslacsalád volt, páratlan akkoriban hét vármegye területén. A jó öreg vizsla bőmbőlve, ahogy kivüle kutyát örömvöltésben ki-törni sosem is hallottam, forgott körülöttem.

Az ilyen magányos barangolás sok apró gyönyörűségét, várakozással teljes örömet, meglepetéseit és csalódásait minden vadász-ember jól ismeri. — Kivált az olyan mohó és türelmetlen, amilyen akkor még jó magam is voltam, a szárny gyorsaságát is keveslené, hogy az ígéret földére mielőbb kijusson. Ah, hogy igyekeztünk mi is boldogan, fel a dombnak, amerre a nagy erdő csupasz faóriásai sötétlettek. Azokon túl kezdődött a vágás, ahol Britten volt ma a sor, hogy kitegyen magáért az ő felséges orrával.

A nagy erdő tele volt vadgalambbal. A hamvas-kék szárnyasok csattogva indultak egy-egy magas fa csúcsáról légi útra s nagy ívet írván le odafent, visszatültek megint és búgták egyhangú, esdekléses szerelmi dalukat.

Itt még nem lehetett az erdei sneffnek jó otthona; itt

bok foltosak, mint az almásszürkénél, de a has felé a foltozás három íves csíkban végződik.

Feltűnő az a körülmény, hogy a foltozás, hossz- és harántcsíkozás és az egyszínűség egy és ugyanazon család felnőtt állatain fordul elő; így a hossz- és harántcsíkos macskák közt a félig, vagy egészen harántcsíkos cibet-macskán, melyek közt a zebra-mangusta (*Crossarchus fasciatus*) a legtökéletesebb harántcsíkozás példaképe. Feltehetjük, hogy az egyik vagy másik állatcsoport előbb-utóbb a színezés egyik módját érte el és emellett megmaradt, mivel az elért csíkozás vagy foltozás életmódjának legjobban felelt meg. E megmaradást Eimer genepistasis-nak nevezi. De meglehetősen nehéz annak bizonyítása, hogy valamely osztály egyes állatai idősebbek és primitívebbek más, velük együtt élőkénél. Így *Lydekker* angol zoológus arra utalt, hogy ellentétben az Eimer-féle elmélettel, éppen az ősalakokhoz legközelebb álló sokbüttykű, fogazatú erszényeseknél hosszcsíkozás a legritkábban fordul elő, míg a csíkos hangyales, mely — eltekintve a tojó csőrös állattól, — a legprimitívebb ma élő emlős és az ausztráliai erszényes farkas feltűnően harántcsíkos állatok. Ez az ellenvetés azonban kétélű, mert éppen ily ősi állatoknak volt legtöbb idejük a harántcsíkozás elérésére és a mellett kétséges is, hogy minden új fajnak hosszcsíkozással kell életét kezdenie. Jobban egyezik Eimer feltevésével az a tény, hogy a bordok és cibet-macskák közt, melyek a ragadozók legalantabb álló és legkevésbé specializált alakjai, sok hosszcsíkos példány van; bizonyosnak vehető nézeteiből az, hogy az emlősök egyszínűségét csíkos színezés előzte meg, mint azt fiaik csíkozása is mutatja. Azt lehetne ellenvetni, hogy a fiatalok a csíkos ruházatot természetes kiválással nyerhették, mert jobban oltalomra szorultak, mint az öregek. Így pl. a madarak fiai, a hímek is, kizárólag az anya tarka, egyszerű ruházatát viselik és csak később veszik fel az apák pompás színeit, melyek egyes családoknál, pl. a tyúkféléknél, olyannyira elütők a tojók és fiak színeitől. Legjobban ezen állatoknál figyelhető meg, hogy az elrejtőzés szüksége mennyire befo-

lyásolja a felbörképletek színezetét és bármennyire is erőlködünk, a tojók és fiak egyszerű színezetének magyarázásához a nagyobb védelem szükségénél jobb okot nem találhatunk.

Hogy nem belső, anatómiai okok hatnak a csíkok és foltok képzésére, abból következik, hogy ezek az egész testre terjednek ki és hogy a szőrök és tollak nem helyenként világosak és sötétek, hanem maguk is csíkosak vagy foltosak és így mindegyikük járulhat a világos vagy sötét folt előállításához. Így a zebra-mangusta bundájának alapszíne fakószürke, mert a hosszú szőrök alsó harmada fehér, középső fekete, felső pedig fakószínű. Azáltal azonban, hogy a hátszőrök nem egyenlő sűrűségűek, mint a fejen, hanem különböző sűrűségű haránt-hullámokban helyezkednek el, a szőrök egyforma színezete dacára is a középső részekből alkotott fekete harántcsíkok lépnek fel. Eimer ennek folytán külső okokat keresett a hosszcsíkozás túlsúlyára az őskorban. Midőn *Weissmann* kimutatta, hogy a *Satyridák* füveken élő hernyói azért hosszcsíkosak, mert ezek legjobban takarják őket üldözőik szeme előtt, Eimer azt vélte, hogy valaha a hosszú levelű *Monokotyledonok* túlsúlya okozhatta a hosszcsíkozást. De a tigris példája inkább támogatja az ellenkező következtetést, mert mint a levelek és szárok közt tova osonó állat inkább a harántcsíkozásban talál védelmet. Következtetést vonni tehát csak esetről-esetre lehet és a kutatónak minden elszietett általánosítástól óvakodnia kell. (*Sterne* nyomán).

Heller R.

A havasi billegető.

(*Motacilla boarula* L.)

Alakja hasonlít a fehér billegetőéhez, mely minden falusi embernek kedves, gyerekkori ismerőse. Azonban még kedvesebb, még karcsúbb; farka hosszabb, lába magasabb. Színezete egészen más: felül egyszínű hamuszürke, úgy hogy szem legyen, mely a hasonló színű kövek közt — hátulról nézve — meg-

még nagyon is csupasz volt a százados tölgyek alja; alig akadt utunkba néhány szederbokor.

De azért Brittet visszatartani már lelketlenség lett volna. »Erigy öreg, erigy! szabad itt már a vásár! Élvezd te is velem együtt a szabadság gyönyörét. Keress addig is, amíg a vágásba eljutunk, ahova igyekszünk.«

Az avaron sietve siettünk át. Szemem a magasban kóválygó galambokat követte; a csudálkozó hímek testökhöz lapított szárnyal figyeltek, ki-mi mozog itt lent. Minden pillanatban készek voltak rá, hogy a legkisebb gyanús jelle odább álljanak.

Megbotlom egy rejtett fagyökrében s arra kénytelenség, hogy magam elé nézsek.

Mintha káprázott volna szemem-fülem. Valami fölröppent előlem és suhogva libbent arrább. Ahol eltűnt a fák közt, lecsapott egy vadszeder-bokor irányában.

Britt éppen arra keres. Remek, erős, szabályos, nem túlzott vágatással méregeti keresztben a talajt. Hopp! most mintha czővekké változott volna: mozdulatlanul áll.

Ott a szárnyasok Tündér Ilonája — előtte! Kitalálom.

Szinte hallhatólag vert a szívem; nem bírtam fékezni fiatal hevemet. Komoly vadászhoz illetlen módon eredtem futásnak Britt felé. A vén kutya a zörgő, ropogó zajra lassan fordította hátra a fejét. Úgy rémlett nekem, mintha szemrehányás

lett volna a tekintetében; mintha ezt mondta volna: »Ugyan-ugyan, mire jó az a nagy rohanás; — meglásd, még felvered s aztán libegve elhibázod; — gyere ide lassan, nyugodtan, majd rávezetlek azután én, az én orrom elől már el nem fut többet, jót állok arról.«

Szinte elpirultam, annyira éreztem a feddést. Szót fogadtam Brittnak. A szalonka föltreptül s a következő pillanatban Britt diadallal hozta. Negédesen riszálta hozzá a derekát; tetszett neki a dolog rendkívül.

De mi volt az ő öröme az enyémhez képest. Megöleltem hűséges társamat s hízeltő szavakkal árasztottam el. Közben csudaszép zsákmányomat simogattam. Itt vannak tehát igazán!.. És ime, ez az első!... Bizonyos, hogy az egész megye környékén ez az első.

Most már nem lehetett volna velem bírni. Még Britt is hiába komolykodott. Vérszemet kaptam s túlzott reményekkel száguldtam be az erdőt, úgy okoskodva, hogy ahol egy volt, ott több is lehet.

Hiába! Egyetlen sneffet sem találtunk, pedig már a vágás legszebb hegyeit bujtattuk össze ketten.

Eközben eltelt a kora tavaszi délután. A márcziusi szelid est közeledett, amikor csattogó dallal búczúzik a naptól a fekete rigó.

Tűnődve, gondolkodva vártam a dobrai vágás egyik haj-

pillantja; a környezet színéhez való alkalmazkodása nagy hasznára van; a meztelek kövek és kavicsok közt, hol semmi buvóhely nincs, gond nélkül merülhet figyelmével a patak világába, nem kell félnie a felette elhúzó élesszemű ragadozóktól. Annál virítóbb alsó teste; hisz a patakban uszkáló pettyes pisztráng jó barátja, a kis *Gentiana*-k tekintete elől se kell rejtőznie, hisz azok gyönyörködve szemlélik kedves társukat, dehogynéneke élete ellen! Alsó teste pompás kénsárga, mintha csak a patak partján sárgálló kőöröcsinek kelyhei lehelték volna rá azt a finom árnyalatú, gyöngéd színt. A tojó nem oly élénk színű, miért is nem illeti őt meg a »szépnek« elnevezés. Kivált tavasszal — nászruhában — igazán gyönyörű a hím, álla alatt ilyenkor fekete bársonnyakkendőt visel, tolla csak úgy ragyog a tisztaságtól.

Bármily szép is azonban madarunk, rokonszenünket nem annyira tetszetős színezetével, mint inkább elragadó viselkedésével nyeri meg. Nálánál fürgébb madarat képzelni se lehet. Csupa tűz ez a kis teremtes, tele duzzadó életkedvvel. Reggeltől estig folytonos mozgásban van, mint a hegyi patak, mely mellett életét tölti. A kelő nap sugarai még fel se csókolták a pázsiton csillogó harmatot, ő már ott szaladgál a tajtékzó habok közül kiemelkedő köveken. Magas, karcsu lába jó szolgálatot tesz neki; a sekély vízben is csaknem oly ügyességgel fut, mint a szárazon. Futás közben fejét büszkén hátraszegzi, farkát felemeli, — látszik, hogy a bevizesedéstől igyekszik megóvni tollazatát. Talán azért nevezték el a háromszéki székelyek »leánykamadar« nak, mert mikor kecses tipegését látták, eszükbe jutott a takaros székely leány, a mint ünneplő ruhában, magas-sarkú csizmában a templom felé siet. Kell is szaladgálnia e madárnak eleget, míg a napi élelmét megszerzi. Mert ha az ember is — teste sulyához arányítva — oly hatalmas étvágygyal dicsekedhetnék, mint ő, hamar kiütne az éhségtífusz. No, de a patak és környéke ellátja őt élelemmel. Éles szeme hamar észreveszi a kövek közt bujkáló, vagy az átlátszó vízben eviczkélő bogárságot s kilesve az alkalmas pillanatot, egy villámgyors mozdulattal úgy elkapja, hogy a szegény kukac, mire magához tér a meglepetéstől, már madarunk begyében találja magát. Most megállott egy pillanatra valamely tuskón, tekintetét a magasba emeli, farkának gyors legyezőgése azonban

elárulja, hogy mozdulatlansága nem pihenés, hanem hogy izgatottan les a feje fölött tánczoló szunyograjra. Csakugyan, egyszerre mint az aczéhgúg pattan fel a levegőbe s röptiben kapja be a legkövérebb szunyogot; hosszú, botszerű farka ezen munkájában olyan szerepet játszik, mint a kötéltánczosnál az egyensúlyozó rúd: ügyes ide-oda mozgatásával testének egyensúlyát tartja fenn, vagy súlypontját változtatja vele tetszése szerint. Alighogy a szunyog bekerült begyébe, ismét kaland után néz. Ha egyéb dolga nem akad, hát a fölötté áthúzó vércsét bosszantja meg. Mert ép oly ügyes a levegőben, mint a földön; bízik is képességében, azért merészen támadja meg a ragadozót; szüntelenül oldalba kapja, hullámvonalat írva le a levegőben s egy könnyed mozdulattal mindig kikerüli annak karmait; így kíséri jó darabon a vércsét, hogy az majd megpukkad dühében. Vig »szii szii« hanggal adva kifejezést a támadás sikere feletti megelégedésének, hullámvonalakban repül vissza körülköre szökdecselő patakjához; mintha a repülést is attól tanulta volna el! Ott már új tenni való vár reá. Így megy az egész nap, folyton sűrög-forog. Egy pár egészen megelékníti a csendes völgyet, jóformán minden pillanatban másutt látjuk őket, azért sokhelyt csak az avatatlan szem előtt látszik gyakorinak.

A patakhhoz, mely neki mindene, úgy ragaszkodik, mint a kis gyerek az édes anyjához. Ha el is megy tőle, csak kis távolságra s rövid időre, kivéve a kényszerű költözködés idejét.

Augusztus vége felé ugyanis, mikor még melegen sűt az éltető nap, a bő táplálék ittmaradásra csábít, a természet közelgő haldoklásának még semmi nyoma, ő már útra kerekedik. De mintha a szülőföld szeretete nem akarná őt messze engedni bölcsőjétől, nem megy mindjárt idegen országokba, a tengerekhez, hanem jó ideig a középhegységek és dombos vidékek folyóvizei mellett tanyázik. Szeptember hóban gyakran örvendeztetett meg Kolozsvár árnyas sétaterén egy kecsesen szaladgáló boarula-csapat, — talán egy fészekalj — melyet a családi szeretet köteléke még egy ideig összetartott. Azonban a vonulás idejében is hű marad természetéhez: éjjeli szállásra soha se száll a tavak nádasába, mint a fehér billegető, hanem mindig folyóvíz mellett tartózkodik, talán azért, mert kedves patakjára emlékezteti. Az idő egyre zordonabbra fordul, erdőnmezőn a pusztulás képe mindenütt. A szegény vándorlók kényte-

latos domboldalán, hadd menjen le a nap, hadd legyen végre alkonyat. Britt a lábam előtt ült s megelégedetten bökte meg néha orrával a tarisnyámon csüngő közös büszkeségünket. Százszor is átéltem délutáni kis kalandomat ezzel az egyetlen sneffel, — végigképzelttem, hogyan szállt fel először, nagy meglepetésemre, a vén erdő avarjáról; hogyan ereszkedett le fáradtan a vadszederbokorba; hogyan állotta Britt s mily rongygyá löve esett le végül. A rigók melodramai zenét fújtak kíséretképen ehhez az »izgalmas« történethez.

* * *

Eközben beállt az alkonyat s a szeliden borulatos égről egy pár szem langyos eső hullott. Egyszer csak végig nyilalt rajtam egy hang, egy különös rekedt üzenet, ami nem volt dal, mégis gyönyörű zene volt énnem.

Egy erdei sneff korrogása közeledett a domb felé, ahol lesben álltam.

Alig volt annyi időm, hogy arra forduljak, a homályos égen máris feltűnt két ingó-lengő árnyék; két tündérmadár suhanó körvonala. Egy pár szerelmes szalonka libbent el fölöttem.

Először életemben volt alkalmam ilyen ritka, remek *coup double*-ra.

Egy másodperc alatt egy kőtetre való gondolat villant át agyamon.

Benne volt abban a nagy öröm, hogy ime ellesnem adott a régi légyott titkát; de benne volt a vadász lángoló heve is, nehogy elszalasszam valami módon a ritka szerencsét, ami nekem akkor először kínálkozott így egész életemben.

Mintha az életem függött volna tőle, oly érzéssel kaptam oda a puskát.

Amelyikre lőttem, rongygyá puhulva hullott lefelé. Az volt a tojó.

A hím, az istenadta, kétségbeesve suhant utána, mitsem törődve a durranással s a füsttel. Amikor észre tért és ismét emelkedni kezdett, már nem volt menekvése. Kétség s remény izgalma közt durrantottam rá a balcsövet.

Leírhatatlan az, hogy mit éreztem, amikor láttam, hogy ijedt csirpegéssel vágódik le a sötét bokrok közé.

Tudtam, hogy nem lőttem elég jól; talán csak szárnyaztam. Ah, mit! Hisz a Britt dolga már a többi. Az ő orrában volt minden bizalmam; ebben az utólérhetetlen, csudás orrban, amelyben csak nem csalódhatom most, épen most, rendkívüli örökemlékü hőstettem e nagy pillanatában?!

Britt nélkül a világ legszerencsétlenebb embere bizonynyal én lettem volna. Mert azt a szárnyazott sneffet a sötét sűrű vágásban magam soha, de soha meg nem lelhetem.

Reszketve annak a szörnyűségnek a lehetőségétől, hogy — szerintem — utólérhetetlenül szép duplázásom eredménye

lenek mind messzebb távozni szülőföldjüktől, az első hó már a babérfák országában találja legnagyobb részüket. Enyhe teleken azonban, mikor a folyóvizet nem fedi mindenütt jégpánczél, egyes példányok egész télen át kitaranak nálunk. Keserves dolga van az ilyen ittmaradó madárnak; kénytelen alkalmazkodni a viszonyokhoz s ilyenkor oly helyeken is megfordul, melyek merőben ellenkeznek biológiájával. A havasok jellemző madara lekerül ilyenkor az Alföldre is. 1898-ban egy példány egész télen át a b.-csabai artézi kút gőzölgő medencéjénél volt látható.

Többször láttam Budán, a Fő-utcza házain is szaladgálni.

A nyomorúság egészen bizalmasakká teszi a különben is szelid tereméteket. Két-három lépésnyire bevárják az embert, fénylő szemükből ki lehet olvasni a könyörgést: »Ne bánts, hisz eleget gyötör a hideg és éhség.« Valószínű különben, hogy a télen nálunk mutatkozó példányok északról kerülnek le, a mieink bizonyosan mind Dél-Európába vonulnak, miután nem bírnák annyira elviselni a hideget, mint északi rokonaik, melyeknek szervezete hazájuk zord éghajlatához alkalmazkodva erősebb lett.

Alig csillan meg az első tavaszi napsugár, alig dugták ki fejcskéiket a hófehérek a napos hegyoldalban, madarunkat ellenállhatatlan vágy szállja meg, visszamenni a szülőföldre, a patakhoz. Hasztalan csábítja Itália ragyogó kék ege, illatot lehelő narancsligetei. Egyszerre elfogja a honvágy s nincs az a hatalom, mely őt visszatartaná. De nemcsak a hazaszeretet űzi őt a honi tájak felé, hanem egy más — még nagyobb — hatalom is: a szerelem. Érti, mily öröme várnak rá, sietve teszi meg óriási légi utját. Bezzeg most nem tanyázik hetekig — mint őszi költözéskor — a dombos vidékek folyóinál; csak rövid időre száll le pihenni, hogy új erőt merítsen az út folytatásához. Innen van az, hogy oly vidékeken, hol egész őszzel mindig látunk néhány példányt, a tavaszi vonulás idején csak héberkorba tűnik fel egy s annak is csakhamar nyomavész.

Márczius végén már ott van az ő patakjánál. Hazaérkezése után néhány napot arra fordít, hogy kipihenje a »nagyút« fáradalmait. Mire felfrissül, megérkezik párja is. Az élet gondjai ugyanis a vonulás idejére gyakran könyörtelenül elválasztja egymástól őket. Következnek azután a mézesetek.

A szerelem időszakában még mozgékonyabb lesz a külön-

ben is fürge billegető; kivált a hím alig fér a bőrébe; minden szeretetreméltó tulajdonságát kitarja, hogy megnyerje kis mátkája kegyét. Kecsesen lépkedve, fejét meghajtva, szárnyát leeresztve, farkát meghajtva, remegtetve tipegi körül; úgy a földön, mint a levegőben igyekszik minél ügyesebbnek feltűnni. A szerelem a féltékenység ördögét is belopja a kis billegető-szívbe, sőt valóságos Othellóvá teszi. Nemcsak a másfajta madarakkal czivakodik folyton, de a saját fajabeli hímet is rögtön megtámadja, mihelyt az általa elfoglalt területre merészkedik; nagyszerű légi harcz fejlődik ki aztán, nem gyözzük bámulni a két párbajhős ügyességét, villámgyors mozdulatait. A szerelmes vitéz nem tágit, míg el nem űzte tolakodó vetélytársát.

De fordítsuk tekintetünket kedves alakjára, a kivívott diadal után hova tér »nyugodni babérjain«? Ha a vetélytárs eltűnt a láthatárról, valamely kiálló kőre, vagy kiemelkedő tönkre száll — mindig van néhány különösen kedvelt pihenő-pontja, — ott elégedettségének élénk farkbillegetéssel ad kifejezést. Azután dalra kezd; igen, valóságos szerelmi dalra, mely egészen elűt rendes hangjától. Egész testét megremegettik az érzelmek viharai, de ő fáradhatatlanul csicsereg.

A tojó boldogan hallgatja a szerelmi vallomásokot; de ezalatt nem marad tétlenül. Tudja, hogy nemsokára következnek a gondteljes napok, a szülői kötelezettségek. Családi tűzhely, fészekkészítés után lát tehát. Valami alkalmas helyet szemel ki a patak partoldalában, vagy legalább annak közelében, kőrakások, gyökércsomók közt; sőt szükség esetén a vízimalom falának megfelelő nyílását is lefoglalja, mert nagyon hamar kitapasztalja, hogy a vízimolnár jó szívvel van iránta, ettől ő aztán egy cseppet se fél, bizalommal szaladgál lábai előtt. Aztán elkezd hordani az alkalmas fészekanyagot: ágacskákat, gyökereket, fűszálakat. Csőrével, lábával, mellével, farkával, szárnyával addig igazgat, nyomkod, rakosgat, míg készen áll a formás kis kerek fészek. Mélyedését szépen kibéleli puha gyapottal, lőszőrrel, hogy melegeit tartson. Nemsokára ott fekszik a fészek fenekén 5-6 csinos, szürkés, vagy zöldefehér alapon sárga vagy hamuszürke foltokkal és vonalakkal ellátott tojás. Következik a költés munkája. A fészken ülő billegető az anyai önfeláldozás legmegkapóbb képe: ha kezünkkel félrehajtjuk a fészket jótékonyan eltakaró nefejejsbokrot, ott látjuk ülni az anya-

elvész, biztattam Brittet: keresd! keresd! Kimondhatatlanul biztam hűséges kutyámban, de most kiszáradt a szájam padlása abbéli félelmemben, hogy hátha, hátha!... A sötétség megzavarja, vagy nekiszeseledik, vagy talán eltikkad s ideiglenesen megromlik az orra.

Valóságos könyörgés volt a hangomban, amint szakadatlanul biztattam: keresd! hozd el!

Mindez csak néhány másodperczig tartott, de azalatt mintha órák teltek volna.

Magam is befurakodtam minden bokorba, lábammal tapogattam a harasztot, úgy kutattam, hol lehet a sneffem.

Türelmetlen nyöszörgésre fordultam meg. Hát ime, Britt, az utóléhrhetetlen, ott áll mögöttem, szájában a még eleven sneffel. Mintha tojástartott volna, oly finnyásan tartotta, meg sem szorította.

Szinte elszedültem a boldogságtól. Így kiáltottam fel magamban: na, ez a kutya már nem is ember! Részeg voltam. Ujjongtam a szívemben, de elmém lázongott. Miért is nem volt ennek az esetnek, ennek a duplázásnak száz tanuja, ezer tanuja?! Ej no, hogy ezt a remek két lövést senki se látta, senki nem bizonyíthatja!!

Ohó, de hol a másik sneff, a holtá lött?! Az még nincsen meg. A szárnyazott foglalt el mostanáig mindkettőnk.

— Keresd Britt, keresd! küldtem a kutyát fennhézva,

mélységes önérzettel. Hisz' azt már nem is lehetne elveszítünk. Britt elkezd keresni, száguld a homályban egy pont körül s mind hangosabban ümmög. Nincs a sneff!

A vér is kezdett megfagyni bennem. Nono Britt, csak keresd! keresd szépen!

Eszembe jutott minden hihetetlen rémtörténet a rókáról, amely a fűrjészeb szájából v. tte ki a foglyot, a nagy füles bagolyról, amely lecsapott a vadász vállára s elragadta tőle a hanyagúl odavetett süldőt.

Britt már bömbölt a türelmetlenségtől. Egy bokor körül vágatott folyvást, mint a bolond.

— Itt kell lenni! itt kell lenni! És még sincs sehol sem.

Végre világosság támadt az agyamban. Nincs másképen, a sneff fennakadt valami tuskés galyon. Hisz a kutya egyre két lábra ágaskodik.

Ugy volt! Megláttam kincsemet a bokor közepén, ahova Britt nem érhetett fel.

Véresre karmolt a tüske, amíg leemeltem. Mit bántam én azt? Megvolt végre a legnagyobb diadal minden sikere, minden bizonyítéka.

Csak az keserített, hogy nincsen tanum arra a coup double-ra.

De azért leírhatatlanul boldog voltam.

madarat. Ha farka hegyét érintjük ujjunkkal, sokszor még akkor se száll el, csak néz ránk azzal a ragyogó madárszemmel, mely oly híven fejezi ki az anyamadár keblében tomboló érzelmeiket: a nagy szeretetet és félelmet.

14 nap telik bele, míg az anyai test melege kikelti az új ivadékokat. Hogy lesóványodik ezalatt a szegény anyamadár! Mennyi félelmet, éhséget kell kiállania! Pedig a hím igyekezett megédesíteni a gondterhes napokat; a legfinomabb falatokat hordta neki, dalával folyton gyönyörködte. A hím azonban tulajdonképpen csak akkor kezd a tojóval osztozni a szülői gondokban, mikor szétesik a tojáshéj s világra jön az 5-6 fióka. Csupaszok, vakok, reszketegek, tehetetlenek még. A tojó még egy ideig kénytelen a fészken maradni s teste melegével védeni a gyöngy teremteseket. A hím ezalatt maga hordja a kiválasztott gyöngy falatokat. Az apróságok gyorsan nőnek: egy-két nap múlva néhány pehelyszál mutatkozik testükön, aztán tokosodni, majd tollasodni kezdenek s rohamosan nőnek, erősödnek. Ekközben étvágyuk hatalmasan növekszik. Most már mindkét szüle utána lát a táplálékszerzésnek s bizony alig győzik hordani. Az 5-6 öblös torok folyton üresen tátong a fészekben. Az öregek már alig győzik a sok munkát és gondot, de szívesen teljesítik szülői kötelességüket, mert örömmel látják, hogy a fiókák napról-napra fejlődnek. Minél inkább közeledik az a pillanat, mikor a kicsinyek elhagyják bölcsőjüket, annál erősebb a szülők aggódó szeretete. Mennyire oda vannak a félelemtől és izgatottságtól, ha a legcsekélyebb veszély is fenyegeti otthonuk boldogságát. Soh'se felejttem el azt a jelenetet, melynek a nyirmezei hasadékaiban — ezen Erdély egyik zugában elrejtett remek sziklakapuban — voltam tanuja: egy havasi billegető pár termett előttem, mindegyiknek szájában egy-egy apró legyecské volt; tehát épen fiaiknak hordták az ennivalót. Micsoda jajgatást vittek véghez, mikor a fészkek közelében kutattam. Közvetlenül mellettem röpködtek, szaladgáltak, egészen fejüket vesztve az ijedségtől. Ekközben folyvást hallatták azt a szívhez szóló panaszos siránkozást, mely oly híven fejezte ki kétségbeesésüket, fájdalmukat. A fel-feltűnő vészfelhők rendszeren baj nélkül szoktak elvonulni, csak a patak — legkedvesebb barátjuk — borítja néha gyászba őket. A nagy esők alkalmával lezuduló piszkos áradat megduzzasztja a kis csermelyt, mely azután romboló szörnyeteggé lesz. Mikor a víz leapad, iszapréteg borítja a boldogság csendes kis tanyáját; a fiókákat elnyelték a hullámok.

A szülők ilyenkor megsiratják elveszett apróságait, de a romok felett nemsokára új fészkek emelkedik. A vízarádástól eltekintve, ritkán éri őket szerencsétlenség, a fiókák rendszeren baj nélkül érik el azt a pillanatot, mikor kirepülnek a szülői hajlékból. Egy ideig még visszajárnak éjszakára — hisz oly jól esik nekik a puha fészke mélyedésben összebújva melegedni, — egy ideig még lépten-nyomon kísérik őket a szülők, oktattva, gyámoltva. Mikor már megtanulták, hol kell a táplálékot keresni, hogy kell a prédát megkapni, hogy lehet a veszélyt elkerülni, — szabad szárnyra kelnek, nekivágnak a nagy világnak. Az őszi költözés idejéig még összetartanak, aztán szétszóródnak. Még jóformán be se fejeződött a fiókák nevelése, még ki se heverte annak fáradsalmait a billegető-pár, új családi tűzhely alapításához fog. Ujra kezdődik a szeretkezés, de megismétlődnek a szülői gondok és fáradsalmak is. A második költés rendszeren júniusra esik. Juliusban kirepül a második nemzedék is. Egy ideig még a szülőföldön élnek boldog világukat, a gondtalan gyermekkor. Mikor azután eléggé megerősödtek, egy ideig még a szülők vezetése alatt kóborolnak, azután nyakukba veszik a világot. Egyszerre azonban szétszórja a kis családot az a nagy hatalom, mely arra készíti madarainkat, hogy levonuljanak egészen a Földközi tengerig. Eltávoznak, de tavasszal ismét visszakerül valamennyi.

Dr. Linder Károly.

VADÁSZAT.

Vadászati törvényeink és a nép.

1883-ban, tehát már tizenhét esztendeje, hogy törvényerőre jutott azon üdvös rendeletek sora, melyet hazánkban a vadászat szabályozása, megadóztatása, tilalmi idők meghatározása stb. érdekében hoztak.

Hogy mily hasznos, mennyire szükséges volt ezen törvényeink, arról országszerte fényes bizonyosságot tesznek az azóta tetemesen megjavult, fellendülő vadászati viszonyaink. Ezek tanuskodnak arról, hogy a 17 év óta fennálló törvények nem hangzottak el nyomta-

lanul, érvényt szereztek maguknak a vadászközönség minden rétegében és hatásuk az akkori, elég szomorú vadászati viszonyokra csak jótékony volt.

Pedig nehéz, rögzös, mondhatnám járatlan út előtt állott ez a törvénysorozat életbelépésekor, mert az azelőtt létező hiányos törvények bizony nagy szabadságot engedtek a vadászatnak és az akkori viszonyok között vadvédelemről, korlátozásról úgyszólván szó nem lehetett. De ki is adta volna magát arra az áldatlan fáradozásra, hogy vadait etesse, óvja, kimélje, lelövésüket szabályozza és így költségekbe bocsátkozzék, mikor annak nemhogy hasznát vette volna, de egyenesen kárát vallotta. Hiszen a szemes szomszédjai még a harmadik vármegyéből is ugyan hamar ott termettek volna, hogy fáradsággal gondozott vadállományát lelődjözék.

Az általános vadászati szabadság, ingyenes vadász-

terület, meg az, hogy mindenkinek szabad volt puskát tartani, megállta a helyét addig, míg a gyulacsos puskák elterjedtek, mert ezek bebizonyították, hogy vadászati törvényeinek újjáalkotása *szükséges*, elkerülhetetlenül szükséges, hogy a mindinkább fogyó vadállományt a végpusztulástól megmentsük.

Ennek az óhajnak a megvalósítására volt hivatva az 1883-iki 20-ik törvénycikk, melyet minden korrekt, hazafias vadász kitörő örömmel fogadott. Nagy szükség is volt rá.

Ha visszatekintünk az elmúlt tizenhét esztendőre, csak örömmel konstatálhatjuk országszerte vadállományuk szaporodását, vadászati ügyünk felvirágzását, mi megint örvendetes bizonyítéka annak, hogy törvényeink valóban jók és életre valók és hogy a korrekt vadászközönség, vállalva a hivatalos közegekkel, minden egyes esetekben igyekezett nekik érvényt is szerezni, a mi — tekintve a viszonyok tetemes javulását — sikerült is.

És ez nem volt csekélység, ha tekintetbe vesszük a népnek, a műveletlen osztálynak indolenciáját, melylyel — már csupa szokásból is — minden új törvény, szabály ellen állást foglal.

Annál is inkább történik ez a vadászati törvények életbeléptetésekor. Olyan színben tüntetik fel, mintha ezzel egy teljesen megokolatlan, igazságtalan terhet és az eddig élvezett szabadság korlátozását akarnák rákényszeríteni a népre. Az a parasztpuskás — pedig hát akkor alig volt falusi ember, ki ne vadászott volna — nem tudott beletrödni abba, hogy mindeztől korlátlan vadászszabadságát, az ingyenes és szabad területtel együtt, elvegyék tőle és azt csak pénzért válthassa meg, azonkívül fizesse a nem csekély vadászati és fegyver-adót és végül, ha mindezen köteleiségeinek eleget is tesz, az évről csak bizonyos meghatározott időszakában vadászhaszon.

Arra nem gondolt, de nem is tudta felfogni azt a nagy jelentőséget, melylyel a vadászat nemzetgazdasági szempontból bír, nem tekintette a vadat és az okszerű vadászatot olyan jövedelmi forrásnak, mely szorosan összefügg a földbirtokkal és annak becsértékét felvirágzásával, vagy hanyatlásával befolyásolja; azt sem vette figyelembe, hogy a vadállomány országszerte megfogyott, melynek ellensúlyozására tenni kell valamit és ezen nem lehet másként segíteni, mint a tilalmi időnek — különösen a párzás és költés tartama alatt — törvényerőre emelésével és szigorú betartásával.

Ezzel ellentétben az a falusi kocza-puskás nem tekintette másnak a vadászatot, mint kötelezettség nélküli időtöltésnek, mulatságnak, vagy könnyű — bár bizonytalan megélhetési módnak.

És ez csábítólag hatott rá; ott hagyta az ekeszarvát, nem művelte földjeit, hanem ahelyett vállára vetette puskáját és egész nap a határt bújta: »szerencsét próbálni.«

Ebből aztán — ha nem volt valami nagyon rossz lövő — jól rosszul meg is élhetett, mert pénzbeli kiadásokkal — kivéve a löszert — nem járt a foglalkozása.

Mikor azonban törvényerőre jutott azon rendelet, mely kimondja, hogy a vadászterület bérbeadandó, vadászati és fegyver-adó kiegyenlítése előtt vadászni nem szabad, nemkülönben a megállapított tilalmi időben is — akkor a vadászat a *vagyontalan, vagy csekély vagyonnal bíró falusi paraszt számára* megszűnt jövedelmező foglalkozássá lenni.

Hogy vadászterületet béreljen, az adókat fizesse és

a vadat még ne is pusztíthassa — mint eddig — kénye-kedve szerint, az — *az ő csekély befektetései mellett* csakis anyagi veszteséggel járhatott.

Némelyiknek anyagi viszonyai még azt sem engedték meg, hogy egyáltalán területet bérelhessen, (bár a a bérlet az első időkben — tekintettel a mostaniakra — bizony igen csekély volt), nemhogy a vadászati adókat is fizesse.

De annak, aki egész életében mást nem tett, mint hogy puskával kezében a határt járta, annyira vérében van már a vadászszenvedély, — meg eddigi életmódja után a munkától is annyira irtózik — hogy daczára rossz anyagi helyzetének, nem hagy fel a vadászattal és az új viszonyok folytán a *vadorzásra adja magát*.

Folytonos törvénytörés és saját élete veszélyeztetésével pusztítja más vadját, más területén, adófizetés nélkül — titokban.

Ha tetten érik és szigorú büntetést kell elszenvednie, akkor van zúgolódás, elkeseredés, panasz az új »igazságtalan, szegény ember vagyonát tönkretévő« törvény ellen, mely »azért a pár, nyomorult nyúlnek a lelővéseért is kegyetlenül megsanyargatja.« De azért, ha a büntetést kiállotta, épen nem hagy fel a »szerencsepróbálgatás«-ával, hanem tovább folytatja mesterségét, csakhogy még ravaszabb, rafináltabb módon és eszközökkel, mint eddig.

Majd minden vidéken vannak olyan vállalkozó paraszt emberek, kikről mindenki, a vadászterület tulajdonosa is jól tudja, hogy mily veszedelmesek és állandóan üzik a vadorzást és mégsem tudják tetten érni, vagy rájuk bizonyítani a kihágást, oly ügyes és agyafúrt módon »dolgoznak«.

Hanem ha aztán egyet mégis el-elcsípnek néha, akkor annak az egész vármegyében híre fut és az a hasonszörű paraszt atyafi (nem is szólva a közeli rokonairól az illetőnek, kik ezután valóságos gyilkos-szemekkel fogadnak minden boldog-boldogtalan »Jagert«), ki az ügyet talán távolról sem ismeri, mégis igazságtalanságot lát a törvény üdvös szigorában s azon »kegyetlen« büntetésben, melyet »ilyen haszontalan dolog miatt« kiszabnak. Éz ezután *ellensége lesz* a vadásznak, a hivatalos közegeknek, erdőkerülőknek, erdészeknek, mert azt hiszi, hogy ezek csak arra törekednek, hogy »a szegény ember keserves életét még jobban megkeserítsék.« A mi akadályt csak működésük útjába gördíthet, azzal nem késik; azt a falubeli vadtolvajt, vagy vadorzót, pártolja, rejtegeti és ezáltal valóban megnehezíti, sőt teljesen eredménytelenné teszi azon lépéseket, melyeket a hivatalos közegek a törvény megvédése és épségben tartása miatt tesznek.

Hogy ez így van, a mellett nap-nap után tanuskodik a falusi paraszt népnek indolenciája, sőt sokhelyütt egyenes — bár nyíltan nem mutatott — gyűlölete minden iránt, a mi vadász, erdész, vagy terület-birtokos, mert téves nézeteikkel mindig szabadságuknak elnyomóit látják bennük.

És ezen a helyzeten változtatni egyhamar alig lehet, tekintve a műveletlen elem csökönységét, melynek minden logikája e három szóban pontosul össze: »csak azért is!«

Bármennyire is igyekeznének nekik megmagyarázni, hogy az egész államra és így — közvetve bár — rájuk, magukra is haszonnal jár a vadászati ügy felvirágzása, okszerű kezelése és gyakorlása, nem hiszik és erősen megmaradnak álláspontjuk mellett; az a hitetlenség, gya-

nakvás, mely népiünk természetét az »úr« irányában annyira jellemzi (bár — tekintve azt, hogy azelőtt és most is sokszor csalódott az »urakban« — ez némiképp jogosult) állandóan egy válaszfalat fog képezni, melyet lerontani igen nehéz.

Azért ezen vadászati kérdésünkkel — azt hiszem — manapság majdnem úgy állunk, mint a szocializmussal: százféle módot ajánlanak megoldására, de eddig egy sem vált be.

Legjobb orvosság az idő, mely a népeket és az elveket mindig változtatja.!

Ifj. Bartal Aurél.

bizony, vadászati tekintetből a legkártékonyabb s ennél fogva a legkíméletlenebb üldözést érdemlő szárnyas zsványok közé tartoznak ezek minden csimotáikkal együtt. Valamennyi, de különösen a nagy fajok, a hasznos vadnak — szörméseknek és tollasoknak egyaránt — a legártalmasabb ellenei, sőt alkalmilag a baromfiakból is ugyancsak kivesszik a vámot, főleg a libák, de sőt gyakran az öreg ludakból is, melyek oly vidékeken, ahol nagy sasok gyakrabban megfordulni szoktak — annyira ismerik őket, hogy midőn a messze távolban még csak mint kis fekete pontok látszanak, máris nagy gágogások közt szárnyra kapva, ideges sietséggel, csoportostól igyekeznek előlük az emberi lakok felé, vagy a legközelebbi vízre jutni. — A kisebb sasok leginkább

A szirtisas fehér farkú (var. fulva) formája.

Thorburn rajza.

Sasfajaink táplálkozási viszonyairól vadászati és halászati szempontból.

A sasok a ragadozó madarak leghatalmasabbjai, méltóságos magatartású, értelmes, komoly állatok; ezenkívül jellemzi őket vadászszenvedélyök, nagy erejük és bátorságuk, miáltal a régiek figyelmét is magukra vonták, kik kiváló egyéni tulajdonaik miatt minden madarak fölé helyezték s a »havasok fejedelme«, »a madarak királya« névvel tüntették ki a sasmadarat. Hanem ez régen volt így; ma már nem igen lelkesednek értők az emberek, kivált azok iránt a kétféjű csudák iránt, mik — sajnos — nem a zoológiai gyűjtemények csodabogarái közt »ékeskednek«... Különösen a vadóvók azok, kiknek legkevesebb okuk van eszményi gondolatokat táplálni a sasok iránt, mert

a nyulat és a szárnyas vadféléket üldözik, de tagadhatatlan, hogy annak idejében sok kártékony állatot is elemésztenek. Általában ezek kevésbé kártékonyak, mint a nagy fajok, melyek erősebbek, erélyesebbek, de sokkal merészebbek is; e kisebb fajok ellenben sokkal gyávábbak, igénytelenebbek és soha sem, legfőlebb csak nagy éhségükben támadnak meg oly állatot, melyet el nem vihetnek, mert soha sem eszik meg prédájukat azon a helyen, ahol megölik, hanem oda viszik, ahol elrejtve tehetik azt. — A sasoknak összesen 9 faja fordul elő hazánkban, ezek közül azonban az u. n. keleti sas (*Aquila orientalis*) kétes előfordulású faj.

Legveszedelmesebb rabló valamennyi közt a kőszáli vagy szirtisas (*Aquila chrysaetos*). Ez a hegyes erdővidékek vadállományának valódi réme. Merészség tekintetében minden más orvmadár fölött áll s emellett életmódjához megkivántató minden

kellékel bír: rendkívüli erős izmok, gyors szárnyak és éles látással. A párosak mindig együtt teszik vadászkirándulásaikat s egymásnak a zsákmány megszerzésénél segítségére vannak. Különben pedig a szirtisas mindig magánosan vadászik s eközben oly magasan kering, hogy szabad szemmel ki sem igen vehető, vagy legfeljebb csak mint kis fekete pont tűnik fel amint a mérhetetlen ég rónáján kanyarog. Ily magasban azonban inkább csak kémszemlét tart, míg a tulajdonképeni vadászportyázásait alacsonyabban teszi, vagy örvényelő köröket vágva a vidékek felett, amerre elhalad s ily módon naponta roppant területet összekóborol, válogatás nélkül a tájak földrajzi alakulásaira, kivált ősszel és télidőben, midőn mindenütt találni, de legkivált mégis oly helyeken, hol dús vadállomány kínálkozik rabló czéljaira. Az ily helyeken aztán tetemes károk tesz a vadban, ha idejekorán nem sikerül rabló kalandjainak véget vetni, mert ahol állandóan terített asztra talál, onnét nem egyhamar tágit és később is gyakran ismétlődő látogatásokat tesz ottan s kiszámíthatatlan kárt okoz. Ősszel és télen, midőn a prédahiány rabló hadjáratokra ösztönzi, oly helyekre is elvetődik, ahol ritkaságnak is elképzelhetetlen ritkaságszámba megy; különben pedig a fiatalok az év minden szakában kósza életet élnek és valóságos világjáró utakat tesznek. A szirtisas főtáplálékát mindennemű szőrmes és szárnyas vad képezi ugyan, de apróbb állatokkal s egészen kis szárnyasokkal is táplálkozik. Felbonczolt szirtisasok gyomrában ugyanis gyakran találtam egereket s más kis rágcsálókat, de e mellett pacsirtákat is nem egyszer. Csak nem fér a fejembe, miként birták e gyors röptű kis szárnyasokat hatalmukba keríteni! — Megfigyelték, hogy a gyengébb szarvasborjut, de sőt a zergét és őzet is megtámadja s leveri a szirtisas, sőt volt rá eset, hogy öreg páros sasok szarvast is üldözőbe vettek. Hogy az őzre is (különösen költési ideje alatt) rendkívül veszedelmes ez a néha csodálatosan vakmerő orvmadár, arról nem egy alkalmam volt magamnak is meggyőződést szereznem. Különösen veszedelmes a síkon, nyílt

helyen kint kapott őzre, ha párosan van; ellenben magános példányok rendszeren csak a megsebesült beteg őzet támadják meg. Idevágólag fel kell említenem egy érdekes esetet, melyet egy német vadászujság közölt 1895-ből, írván a következőket: A pordenni Alpeseiken egy hegymászó valami rikácsoló hangot hallott egy közeli turista-kunyhó tájékáról; nemsokára ezután egy őzbak menekült az erdőből és nagy sebektől vérezve, csakhamar kimerülve terült el a turista közelében, aki az ellentállásra képtelen őzbakot gyorsan felkapva, a közeli menedékházba vitte. Az üldözőket két hatalmas szirtisas képezé, melyek erősen rikácsolva, csakhamar ott termettek s a levegőben örvényelve kutattak az őzbak után, majd pedig, minthogy a turistának nem volt fegyvere, bántatlanul vonultak tova. Mint később kitért, az őzbakot ezek sebeztek meg, melynek következtében az nemsokára kimúlt. — Egy másik merész stiklijéről a szirtisasnak a következőket olvastam: Poroszországban (1898. év február havában) egy erdei szemleútjáról hazatérő erdész udvarából eszeveszett sívítást hallva, a szérűskert felé sietett, ahonnan a lárma hallatszott s látja, hogy egy hatalmas szirtisas már a levegőbe akar emelni (!) egy félesztendős malaczt. Erre vadász-kutyája rárontott a sasra, mire az a sebektől vérző malaczt ott hagyva, a kutyára támadt s azon ugyancsak nagy sebeket ejtett. Az erdész, valamint az odasiető segéderdész hamarosan 3 golyót lőtt a sasba, mire a madár oldalra fordult s úgy látszott, mihamarabb vége lesz. A segéderdész most a madárhoz sietett s minden óvatosságot mellőzve, egyenesen neki ment, hogy lábánál fogva felemelje a merész rablót. Ügyetlenségeért azonban meg kellett lakolnia, mert az utolsó vonaglásában is éber madár úgy belevágta karmait a segéderdész kezébe, hogy daczára a rajta levő téli bőrkeztyűnek, hatalmas sebet vágott rajta, úgy, hogy rögtön orvosi ápolás alá kellett venni. — Egy ízben magam is szemtanúja voltam a szirtisas és egy erdei munkás közt végbement küzdelemnek. A sas ugyanis egy nyulat fogott, mit a paraszt meglátva, hozzárohant s el akarta venni tőle zsákmányát s ekképen harcba keveredett a merészen, sőt dühösen védekező madárral, mely végre is jól összekarmolta s talán ha én közbe nem lépek s a madarat le nem lövöm, még nehéz sebeket is ejtett volna rajta. — A szirtisas már kora hajnalban bejárja a vadászterületet, kivált nyáron, mert később a nap heve, úgy látszik, nem igen van ínyére, a mennyiben mihelyt a forróság bekövetkezik, azonnal búvik előle a lombok közé, valamely árnyas fa kinyúló oldalágán húzva meg magát, vagy nyílt helyen valami magas helyre (kútágásra, kazalra stb.) telepedve le, sőt — mint a gödöllői vadászok állítják — nagy meleggel fürdik is és vízivás végett is leszáll. Alkonyat felé ismét préda után lát s aztán éjszakra — ha rendes tartózkodása van valamely vidéken — szokott beszálló fáját keresi fel éjjelzés végett. — Legszokottabb táplálékát rónavidéken a nyúl képezi; a madarak közül pedig a túzok és vadlúd a kedvencz peccsenyéje, de sok kárt tesz a nyúl- és siketfajd-állományban is és sok zerge-gödölyét is elemészt — mint az erdélyi és tátrai vadászok állítják. A juhászok is beszélhetnek rabló-kalandjairól; régebben a Szegedhez tartozó mérgesi és csorvai pusztákon magam is láttam, midőn afféle paprikásnak való báránnyát a levegőbe kapott s bizony elszelelt vele. Az erdélyi hegylakók is nagyon állítják, hogy a kecske-gidát se hagyja bántatlanul, ha őrizetlenül könnyen hozzáférhet. Hogy pedig a pusztai majorságra rájár, az épen nem ujság, kivált a délvidéken; halászni azonban még nem láttam, noha madárismerőktől halcsiszárokodással is vádoltatik — és tényleg, fészkeben is találtak már halat, hanem, hogy lejár a dög, azt saját megfigyeléseim alapján is igazolhatom. De csak télen

A szirtisas tipikus formája. Thorburn rajza.

láttam dögre szállani és mindig friss hullára; lehetséges azonban, hogy nagy éhségében a feloszlásban levő hullákra is rájár s így dögkunyhóból is lőhető. Hogy milyen kártékony orv-madár ez, az legjobban kitűnik Gessner mindenestre hitelt érdemlő adataiból, mely szerint egy általa megfigyelt szirtisas-pár fészkeben nem kevesebb, mint 300 kacsát, 100 ludat, 40 nyulat és ezenkívül tetemes mennyiségű nagy halat talált a fiók-sasok nevelési időtartama alatt. — Meg kell még említenem, hogy az Alföldnek nemcsak a tűzokjait, hanem ürgéit is hasonló szenvedélyvel vadászta ez a hatalmas madár, miért is ürgés vidéken gyakran lehet vele találkozni. Nagy ürgebőség idején, midőn egyes helyeken csak úgy nyüzög a temérdek állat: bandákba álltan is űzi hasznos működését, miáltal a mezőgazdaságnak megbecsülhetlen javára van, épen mint a *határsas* a délvidék ürgés térein, hol helylyel-közzel az ürgeinvázió való-ságos csapás számba megy. Az ürget ép úgy fogja, mint imént említett délvidéki rokonfaja, t. i. föl-fölrebben a földről s rövidesen mindjárt oda is puffan az ürgeire és felmarkolja, látszólag minden nagyobb emóció, avagy ügyeskedés nélkül hajtva végre ezt a fogdosási műveletet. Hanem tény az, hogy ürgebőség idején kevésbé mozgékonyak ezek a máskülönbön igen fürge lyuk-búvó állatok is s e miatt más ragadozó madárféle is könnyen kaparíthat belőlük; ellenben rendes előfordulásuk idejében a sas is, meg más körmelő madár is ugyancsak gyakran hiába puffan oda az ürgegyuk szájához. Különbön úgy van ez az egér-nél is. »Férges időben« — mint a szegediek mondják — ugyanis buszmábbak, ellenben pedig tulságosan frissek. Talán mivel előbbi esetben nem juthatván elégséges táplálékhoz nagy sokaságuknál fogva, elgyengültek s ennél fogva a kellő energikus élénkségre képtelenek — és megfordítva. — Végül még megjegyzem, hogy ürgés időben az exponált helyek körül tartósan is megmarad a szirtisas, ha nem üldözik s fáradszathatlan működésével nagy hasznot hajt a gazdának; azért jobb ilyenkor békén hagyni. — Támadási módjáról meg kell jegyezni, hogy nem a levegőből csap le szákmányára, hanem megpillantva azt leereszkedik s kajácsúl rohan áldozatára; valamint az uhura is, a mit jó tudni az uhuvadászoknak.

Lakatos Károly.

(Folytatása következik.)

Tudósítás.

Az ideai szalonkahúzásra vonatkozólag a következő érdekes tudósítást vettük:

T. Szerkesztőség! Azeidei szalonkahúzásról a következőket lehet felemlítenem. Február utolsó napjaiban szép, langyos időnk volt, úgy hogy a szálláscsináló kéklábúak mutatkozni kezdtek. Márczius 2-án Gróf Károly Lajos uradalmán, a stomfai pagonyban egy darabot lőttek; a nevezett pagony határos a pozsonyi hegyekkel s pár nappal később, azaz márczius 12-én, a pozsonyi hegyekben láttam az első nagy szalonkát, vagyis úgynevezett »bagolyfejűt«, a melyekből aztán 14-én több is mutatkozott. De erre azután, ahogy a szalonkák jobban és jobban mutatkoztak, az időjárás nagyban kezdett változni, úgy hogy egészen új tél jött a tavaszi napokra. Márczius 16-tól egész 19-éig havazást kaptunk és 2 fok R. hidegünk volt, mely eltartott egészen 23-áig. De daczára a kedvezőtlen hideg időjárásnak, a megérkezett szalonkák semmi változást nem mutattak, úgy hogy egész héten át a hideg idő daczára is minden nap lehetett az erdőn egy pár szalonkát találni, sőt 4 darab le is lővetett, csak ami az esti és reggeli húzást illeti, az egészen kimaradt a hideg napokon át. — De jött a Laetare és több sza-

lonka jött vele, mert attól a naptól fogva minden este és reggel szépen húztak s az esteli húzáson 10 darab került aggatóra. Csakhogy igen rövid ideig tartott a jó húzás, mert 29-én kora reggel erősen kezdett havazni, ami április 2-áig tartott, 3 és 5 fok R. közti hidegnél. — Ezt a rossz időt a szalonkák is előre jelezték, mert márczius hó 27-én este nagyszerűen húztak, úgy hogy az ember azt sem tudta, melyikre löjjön előbb és ez a nagy mozgás volt a jele a rossz időnek, mert a következő napon reggel és este egyetlen egy darab sem mutatkozott; vége lett a húzásnak egy időre. Most az a kérdés, hogy lesz-e még szerencsénk husvét előtt a hosszúcsőrűeket viziontlátni?

Pozsony, 1900. évi április hó 3-án.

Teljes tisztelettel

Horváth Ferencs,
főerdész, Lamacson.

Feleletek szerkesztőségünkhez intézett szakkérdésekre.

A kakasnélküli (Hammerles) fegyverekről. (D. F. úrnak.) Bizvást állíthatjuk, hogy a kakasos fegyvereknek végleges eltűnése a gyakorlat — illetve a használat teréről, már csak rövid idő kérdése. Angliában, honnét a »Hammerles« rendszer kiindulását vette, máris körülbelül csőzspuska számba megy a kakasos vadászfegyver; Francia- és kivált Németországban is nagyon terjed a »Hammerles«, úgy, hogy maholnap dominálós szerepe lesz. Hogy nálunk oly lassan hódít tért — az onnan van, mert magas ára miatt eredeti, kítűnő gyártmányokhoz nehezen juthatunk, a mennyiben a magyar vadászközönség nincs hozzászokva fegyverért aránylag horribilis árakat fizetni, — a monarchiában készült aránylag olcsó gyártmányokhoz pedig nincs bizalma — és igen helyesen, mert legtöbbszörre kész veszedelem ily furulyákat használni, a melyek csekély használat után már hasznavehetetlenekké válnak, amellet veszélyesek, a mennyiben maguktól is elszűnnek, daczára a »biztosító« závarzatoknak — s nagy szerenestlenségek okozóivá válhatnak. Ellenben a német (nem osztrák) és angol rendszerű és készítményű gyártmányok kítűnők, igazi élvezet velők vadászni s a ki egyszer egy ily jeles készületű fegyvert használt, az kakasos fegyvert nem igen fog többé kezébe venni — és méltán. — Annak daczára azonban, hogy nálunk a sok dolognál szokásos túlkonzervatív felfogás még idegenkedik a fegyvertechnika ezen újabb vívmányától s a »Hammerles«-t (nem épen indokolatlanul a fentebbiekhez képest) nagyon is gyanakodó szemmel tekintí, — mégis ténynek vehetjük már azt, hogy rövid idő múlva nálunk is a kor fegyverévé női ki magát s ki fogja szorítani — a jövő nemzedék vadászainál bizonyosan — a kakasos fegyvereket a használat teréről, legalább a mi a söretes fegyvereket illeti; golyós fegyverül pedig ismétlő-fegyvereket fogunk használni. — Azokat a megbízható fegyvereket illetőleg — a Hammerles-eket értve — a melyek a roppant választékból ma rendelkezésünkre állanak — szemle alá véve, a világvadászok tapasztalása szerint csakis az angol rendszerek nyujtanak legtöbb garanciát és csakis ilyenekhez tanácsos még ma nyúlni; ebből pedig az következik, hogy aki kakasnélküli fegyvert óhajt, annak óhajával a tárczájának is arányban kell állni. Kaphatni ugyan 80–100 forintért is szemre tetszetős hammerleseket ma már, de ezek amolyan »olcsó húsnak híg a leve«-féle kategóriába tartozó, istentkisértő szerszámoknál nem egyebek, amelyek akkor is elszűnnek, mikor nem akarjuk, de ha akarva sőtjük is el, akkor is inkább lóban, emberben, mint vadban tesznek kárt. Jó tehát a kiválasztásnál óvakodni. Angol rendszer és kizárólag csakis angol rendszer és semmi más, — ez legyen a jelszó — és teljesen megbízható szolid czégtől, a mi a fő.

A vadászfegyver tisztántartásáról. (R. G. úrnak.) Ritka vadász az, kinek, bár teljesen új, vadászfegyvere néhányzori használat után csöveiben rozsdafoltokat s rövid időn lyukacsokat ne kapna. Ennek pedig oka az, hogy vadászat után a csövet mindjárt, bár felületesen is, ki nem törli. A fegyverben

benhált löporpizok, a fagygyús fojtás *daczára is, okvetlenül* rozsdátoltokat idéz elő, amiket aztán — kivált damaszt-csővekről — semmiféle súrolással se lehet többé tökéletesen eltávolítani. A ki tehát ad a jó vadászszerszámra valamit — szigorú regulának tekintse, hogy vadászat után a fegyver multhatatlanul kitöröltessék s vazelines kőcczal áthúzzassék. Még néhány feltételes áthúzás is képes a fegyver csövét rövid időre az elfoltosodástól megóvni; ellenben 4 óra folyásán túl — az utolsó lövéstől számítva — a cső már multhatatlanul okszidfoltokat kap.

VEGYESEK.

Gyilkos virágok. 1897 tavaszán egy természetvizsgáló ablakában sok jáczint virágzott s az ablakot édes illattal töltötte meg. Szép napos idő volt, kinyitotta az egyik ablakot s csakhamar méhek sereglettek oda a májd 2 kilométerre fekvő méhesből. Mikor a nap nem sütött már az ablakra, be akarta csukni. De mikor a szobába lépet, feltűnt neki, hogy nem hallja a méhek dongását s az ablakhoz lépve látta, hogy a méhek holtan, vagy elkábulva fektűsnek a virágok alatt. Rögtön papírra tette őket, vízzel fecskendezte, szabad levegőre vitte; de alig egy-kettő éledt csak fel, azok, a melyek később jöttek. Az édes illat odacsalogatta s megölte őket.

A vízi skorpióról. Azok közé a bogarak közé, a melyek kisebb állóvizekben élnek, tartozik a vízi skorpió (Nepa cinerea) is. Hossza 3-3½ cm., oldalról tekintve lapos. Piszkos barna színével nagyon jól illik a mocsarak fenekére, a vízi növények közé s alig van vízi bogár, mely a támadás előtt észrevenné. Ha kifognak a vízi rovarok a mocsárból, szárnyra kel táplálékban dúsabb pocsolva felé. Repülése közben láthatjuk színőber-vörös potrohát. Első tekintetre skorpiónak tarthatnók, de jobban megvizsgálva kitűnik, hogy a félfedélűek (Rychnota, Hemiptera) rendjébe, a poloskák (Heteroptera) alrendjének Hepidae nevű családjába tartozik. A skorpióra emlékeztet a potroh végén levő két sertenemű légzőcsőve és ragadozó lábba alakult első pár lába. E ragadozó lábak alkotása elüt a skorpió és a rák ollójától, ellenben sokban megegyezik a Mantis religiosa ragadozó-lábalával. Mert míg a skorpió és rák ollója csakugyan ollóként működik (∨), addig a vízi-skorpió és a Mantis religiosa ragadozó lába összehajtható zsebkésre emlékeztet (∧). A rövidebb szár végén karom is van. Kurta csápjai a szemek alatti üregbe rejtve. Ha meg akarunk ismerkedni életmódjával, tegyük egy vízzel telt széles szájú üvegbe, vagy még czélszerűbben az akvárium medenczéjébe, mert abban vízi növények is vannak, miáltal az jobban megfelel természetes tartózkodása helyének. Adjunk be neki néhány béka porontyot, vízi pókot, vagy más nagyobb fajta édesvízi rovar. Elhelyezkedik a víz fenekén, vagy a vízi növények közt s várja a jó szerencsét. Csakhamar arra úszik egy mit sem sejtő békaporonty s a mi skorpiónk egy pillanat alatt ráugrik, ragadozó lábaival megragadja s addig el nem bocsájtja, míg utolsó csepp véré ki nem szívta. Megezik olykor, hogy olyan vízi pókot fog, amelylyel nem bír egyszerre végezni.

Ilyenkor a pók magával vonszolja a skorpiót s minden módon iparkodik lerázni magáról, de hiába minden erőlködése. Ha legyőzte ellenét, egy csepp marófolyadékkal megöli, vagy elkábitja, hogy aztán háborítlanul szívhasza véré. Egyfolytában nem maradhat sokáig a víz alatt, mert az élete fentartásához szükséges levegőt nem a vízből, hanem légzőcsőve segélyével a szabadból veszi. E czélből kidugja a víz felszínére két sertenemű légzőcsövet, annélkül, hogy leső állását elhagyná.

Az üveget vagy medenczét, a melybe tettük, tanácsos üveglappal befödni, hogy esetleges szökési kísérleteit megghiusítsuk, mert hiába, mégis csak jobb kint a szabadban, mint itt, ahol minden tettét szemmel tartják.

Szerkesztői üzenetek.

Tárgyhalmaz miatt az »Irodalom« című rovatunkat ezuttal kénytelenek voltunk kihagyni — s így a hozzánk beküldött irodalmi termékekről csak jövő számunkban emlékezhetünk meg.

Árverési hirdetmény!

Dömsöd község alólírott előjárósága részéről a községi képviselő testületnek 14. kgy. 99. számú határozata folytán ezennel közhírré tételik, hogy a tulajdonát képező »kis- és nagy-dunai« valamint a »kerek és új agyagosokbani« **halássati jog** 1900. évi április hó 24-től 1904. évi márczius hó 31-ig bezárólag, a folyó évi április hó 12-én délelőtt 9 órakor Dömsöd községházánál megtartandó nyilvános árverés útján haszonbérben fog kiadatni. — **Kikiáltási ár 150 frt; bánatpénzül ennek 10%-a előre leteendő.**

A többi árverési feltételek a közig. jegyzői iródban a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Dömsöd, 1900. márczius hó 31-én.

Király Andor,
jegyző.

Szarka Béni,
bíró.

Tógasdáságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras gyorsnövésű csehpony-. stüllő-, csuka- és czompó-ivadékok, továbbá megtermékenyített fogas-stüllő-ikrát.
Corchus Béla, Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17.

SKABA KÁROLY H., FEGYVERGYÁROS, BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körut 88. sz.

ajánlja dús raktárát mindennemű vadász- és védelmi fegyverek, vadász-eszközök, löpor és löszerekben. Javításokat is elfogad. Képes árjegyzéket csakis vevők számára bérmentve küld:

Kovács Ferencs, a gyár képviselője.

A gyár alapított 1865-ben.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZES TI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

TELEFON: 18-99.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

3820.1900. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.